

Mobning og Konflikt 2006

– en undersøgelse i 9. klasse

Indhold

Forord	3
Resultater og Konklusioner	4
Fakta om mobning i 9. klasse	6
SMS mobning – en myte?	12
Er mobning bare totalt i orden?	13
Opsamling	15
Konflikter	16
Er man kun i konflikt med den irriterende lærer?	16
Er du sur eller er du bare født sådan – hvorfor opstår konflikter?	17
Konflikter 24-7 eller bare en gang imellem	18
Jeg smadrer dig...	19
Vold, snak og konflikter	20
Hvad synes du selv?	22
Opsamling	26
Det sociale miljø	27
Hvad snakker du om...?	27
De kan lide mig, som jeg er...	29
Hjælper man hinanden i klassen	30
Miljøet derhjemme	31
Opsamling	32
Sammenhængen mellem mobning og konflikter	33
Opsamling	34

Forord

"Du er et svin og jeg hader dig"

"Du er klam og ligner en sæk og din mor er en luder"

Sådan kunne en ordveksling i en konflikt mellem to piger i 9. klasse lyde. Alle konflikter udspiller sig ikke lige dramatisk, men alle oplever dem på den ene eller den anden måde i hverdagen. Med denne undersøgelse ønsker Børnerådet og Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) at sætte fokus på konflikter og mobning i skolen.

Undersøgelsen består af både en kvantitativ og en kvalitativ del. Vi har udsendt et elektronisk spørgeskema til Børnerådets Børne- og Ungepanel. 725 elever fra 9. klasser over hele landet har svaret, hvilket giver en svarprocent på 73. Forud for udsendelsen af spørgeskemaet blev der gennemført et forberedende interview med elever fra 9. klasse. Den kvalitative del af undersøgelsen består af et fokusgruppeinterview, som er foretaget efter analysen af de kvantitative data. I rapporten vil der løbende være tekstbokse, som dels indeholder citater fra interviewet og dels interviewerens forskellige overvejelser i forbindelse med samtalen.

For to år siden lavede Børnerådet og DCUM en undersøgelse om mobning i 7. klasse – baseret på de samme spørgsmål om mobning som i denne undersøgelse og besvaret af det samme Børne- og Ungepanel. Denne rapport er blandt andet en opfølgning på den undersøgelse. Vi ønsker at finde ud af, hvordan "mobbesituationen" ser ud – her to år efter.

I denne undersøgelse ser vi desuden på:

- Konflikter i skolen
- Det sociale miljøes betydning for mobning og konflikter
- Sammenhængen mellem mobning og konflikter

DCUM og Børnerådet takker de elever og lærere, der har stillet sig til rådighed for interviews og besvaret spørgeskemaer. Vi håber, at vi med resultaterne af deres arbejde kan medvirke til at skabe en skole, hvor alle trives bedre.

Ole Juhl
Centerleder, DCUM

Klaus Wilmann
Formand for Børnerådet

Resultater og Konklusioner

I forbindelse med udarbejdelsen af spørgeskemaet arbejdede vi ud fra nogle bestemte definitioner af mobning og konflikt. Definitionerne skrev vi ind i spørgeskemaet, så eleverne kunne se, hvad vi mente med begreberne, og de bruges også i denne rapport.

Definitionerne er som følger:

Mobning er ikke en naturlig del af livet og er altid dårligt. Mobning er systematisk forfølgelse eller udelukkelse af en person fra fællesskabet på et sted, hvor personen er nødt til at være - f.eks. i skolen.

Konflikter er en naturlig del af livet og er ikke nødvendigvis dårlige. Konflikter er sammenstød eller uenighed mellem to eller flere parter. Konflikter kan være små eller store. Håndteres en konflikt ikke, kan den vokse sig stor og gøre hverdagen besværlig. Konflikter opstår alle steder, hvor mennesker er sammen.

8,3% af eleverne i 9. klasse er blevet mobbet mindst et par gange om måneden inden for de seneste to måneder og 44,3% har været med til at mobbe andre. Der er omkring 80% af 9. klasseeleverne, som mener, at alle former for mobning er forkert, det vil sige, at der er omkring 20% som kan acceptere nogen former for mobning. Omfanget af mobning har ikke ændret sig signifikant siden eleverne gik i 7. klasse.

Noget tyder på, at problemerne omkring mobning på mange måder er et spørgsmål om en kultur i klasserne, der kan være med til at legitimere mobning.

Piger og drenge bliver mobbet næsten lige meget, men der er flere drenge end piger, som mobber. Der viser sig at være en stærk sammenhæng mellem mobbere og mobbeofre. Det er meget sandsynligt, at man mobber andre, når man selv bliver mobbet.

En anden af hovedkonklusionerne er, at den digitale mobning (SMS'er, chat, e-mail, MMS osv.) er til stede, men slet ikke så udbredt, som man kan få indtryk af gennem medierne. I den gruppe af elever som er blevet mobbet inden for de seneste to måneder, er det kun 12,5%, som er blevet det gennem SMS.

Hovedkonklusionen omkring det sociale miljø er, at det store flertal oplever et miljø med en rar omgangstone. De oplever, at man accepterer og respekterer hinandens forskelligheder, og at folk kan lide én, som man er. Samtidig er den generelle oplevelse, at man hjælper hinanden og har et godt sammenhold i klassen.

Dog er der et stort mindretal af elever, som oplever det modsatte. De oplever, at der bliver talt grimt, at man ikke accepterer forskelligheder og at man ikke hjælper hinanden. De oplever grundlæggende et ret dårligt socialt miljø. Denne negative oplevelse af det sociale miljø hænger sammen med, at man ofte bliver mobbet og/eller ofte er involveret i konflikter.

Konflikter fylder i hverdagen på skolen. 77,9% af eleverne er involverede i konflikter på skolen. Konflikterne påvirker i høj grad dagligdagen på skolen og det gælder både for dem, som er involverede i konflikterne og dem som ikke er. Næsten 3/4 oplever, at lærerne ikke tager specielt godt hånd om konflikterne. Ca. 80% af eleverne mener, at den bedste måde at løse konflikter på er ved dialog, mens 15% mener, at det er ved vold.

Der kan spores en vis sammenhæng mellem mobning og konflikt. De, som mobber ofte, vil være mere tilbøjelige til også at være mere involverede i konflikter end andre.

Mobning og konflikter spiller en rolle i 9. klasse i Danmark. For et stort flertal af eleverne ser det ud til, at de har meget fornuftige holdninger til mobning og konflikter. Men der er også en kerne af elever, som oplever, at mobning og konflikter spiller en uforholdsmæssig stor rolle i deres hverdag. Det er næppe muligt helt at undgå mobning og konflikter i skolen, men denne undersøgelse peger på, at det er vigtigt, at der kommer større fokus på hvordan, vi håndterer disse i skolen.

Fakta om mobning i 9. klasse

I dette afsnit vil vi se på fakta om mobning i 9. klasse. Vi vil også sammenligne data fra den gamle undersøgelse med data fra den nye for at se, hvordan mobningen har udviklet sig fra 7. til 9. klasse.

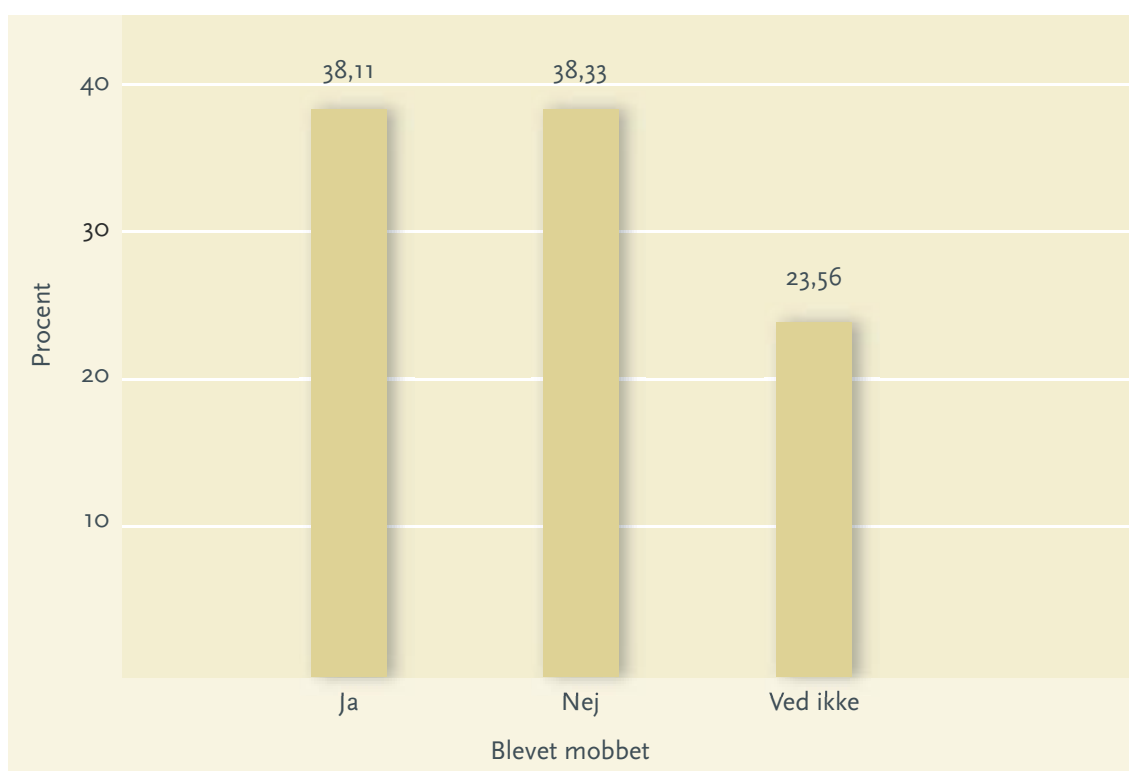
De to nedenstående grafer viser, om man på noget tidspunkt i sit liv er blevet mobbet i skolen. Tabel 1 viser tallene fra da eleverne gik i 7. klasse og tabel 2 viser tallene fra 9. klasse.

Paradoksalt nok viser graferne, at ca. 4% færre elever nu mener, at de nogensinde er blevet mobbet, end da vi spurgte dem for to år siden. I 7. klasse var der 38,1% og i 9. klasse 33,9%, der svarede ja til, at de er blevet mobbet. Da det er de samme elever, der er blevet spurgt, skulle man jo umiddelbart tro, at tallet enten var det samme eller var steget.

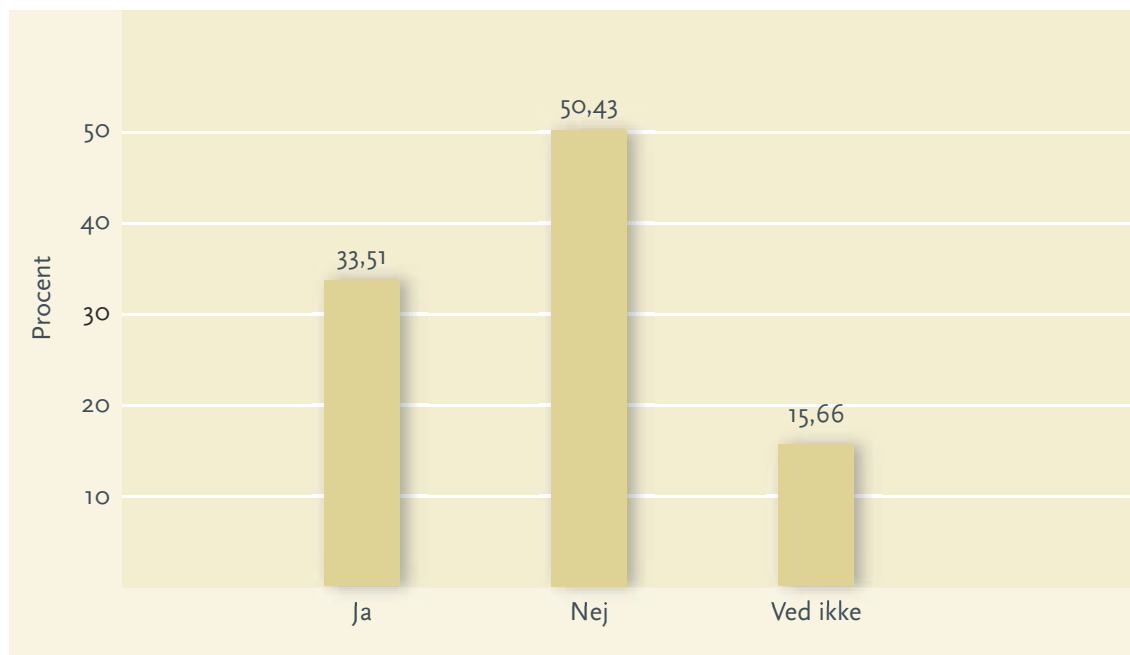
En forklaring kan imidlertid være, at klassernes rollefordeling er ændret, og at mobningen for nogle ligger så langt tilbage i tiden, at de har glemt den, også selvom de bliver spurgt. En anden forklaring kan være, at der er elever, der i de mellemliggende to år er flyttet til og fra klasserne. Det er dog vigtigt at pointere, at 4% ikke er et særligt stort fald, og at den kan skyldes statistisk usikkerhed.

Det er samtidig interessant at bemærke, at der i 9. klasse er 10% færre, som er i tvivl om, hvorvidt de er blevet mobbet og 10% flere, som ikke mener, de er blevet mobbet.

Tabel 1 Er du på noget tidspunkt i dit liv blevet mobbet? (7. klasse)

Tabel 2 Er du på noget tidspunkt i dit liv blevet mobbet? (9. klasse)

Eleverne har måske lettere ved at svare på spørgsmål om aktuel mobning, i hvert fald var der ingen tilsvarende uregelmæssigheder, da vi spurgte eleverne, om de var blevet mobbet inden for de seneste to måneder.

Hvordan svarene fordelte sig i henholdsvis 7. og 9. klasse, fremgår af de to nedenstående tabeller, som viser den aktuelle mobbesituation, på det tidspunkt, hvor undersøgelsen blev foretaget.

Tabel 3 Er du blevet mobbet inden for de seneste to måneder? (7. klasse)

	Procent
Jeg er ikke blevet mobbet	72,4
Hver dag	1,7
Et par gange om ugen	3,6
Et par gange om måneden	5,1
Næsten aldrig	17,1
Total	100,0

Tabel 4 Er du blevet mobbet inden for de seneste to måneder? (9. klasse)

	Procent
Jeg er ikke blevet mobbet	73,5
Hver dag	1,5
Et par gange om ugen	4,0
Et par gange om måneden	3,2
Næsten aldrig	17,8
Total	100,0

Når man sammenligner tallene for 7. og 9. klasse, er der nærmest ingen forskel. Som man kan se, er der næsten 3 ud af 4, som ikke har oplevet mobning i de seneste to måneder, men godt en 1/4 har oplevet mobning.

Det fremgår af begge tabeller, at der er en kerne, som bliver mobbet mindst et par gange om ugen - godt 5% af eleverne både nu og for to år siden.

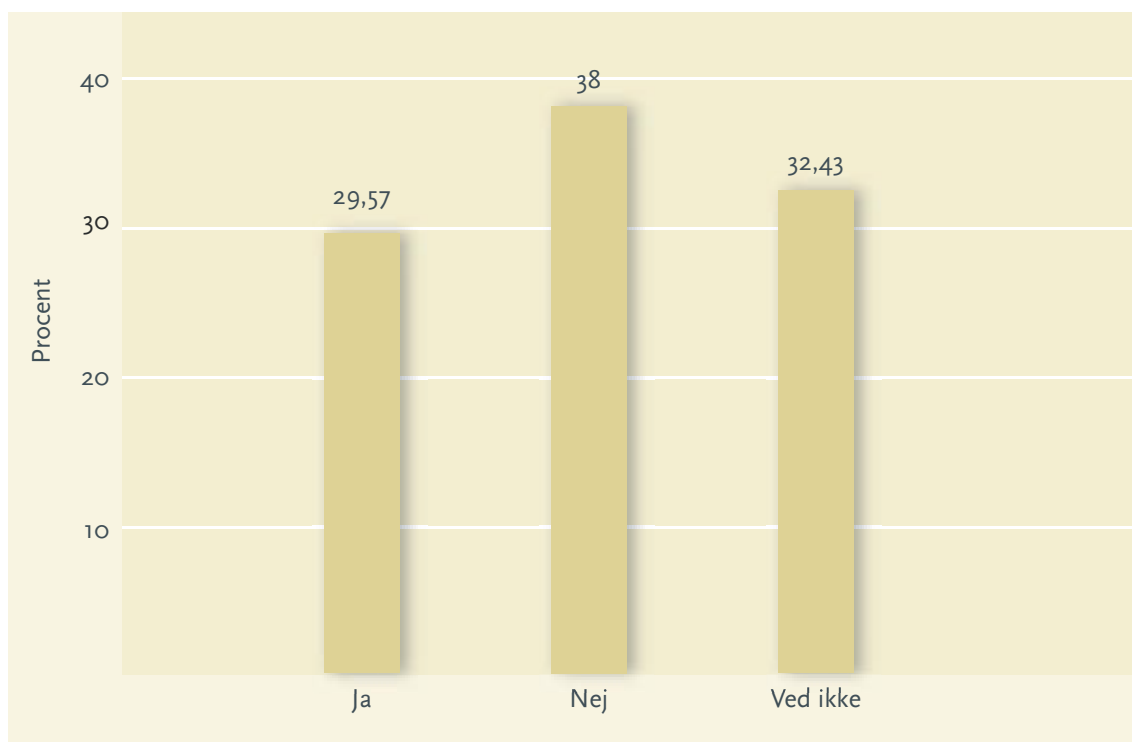
Der er ikke forskel på, hvor meget drenge og piger bliver mobbet.

I den internationale HBSC¹ undersøgelse har man af flere omgange undersøgt omfanget af mobning blandt danske børn og unge. Den seneste undersøgelse fra 2002 viste, at der var en kerne på 7,1%, som blev mobbet mindst en gang om ugen, hvilket er et lidt højere tal end i denne undersøgelse². I HBSC undersøgelsen fandt man desuden frem til, at 11% af de 13-årige blev mobbet mindst et par gange om måneden. Vores undersøgelse viser, at dette gælder 8,7% af de lidt ældre 9. klasseelever.

Inden vi ser på, hvordan der mobbes, så skal vi se på tallene for dem, som mobber andre og sammenligne 7. klasse og 9. klasse.

Tabel 6 viser, at der er 42,1% af eleverne i 9. klasse, der på et tidspunkt i deres liv har prøvet at mobbe andre. Ca. 1/3 af eleverne har ikke mobbet andre, mens knap 1/4 af eleverne ikke ved, om de har mobbet andre. Der er væsentlig flere, som har prøvet at mobbet andre i 9. klasse end i 7. klasse. Som det fremgår af tabel 5, var der i 7. klasse kun 29,6% som havde prøvet at mobbe andre.

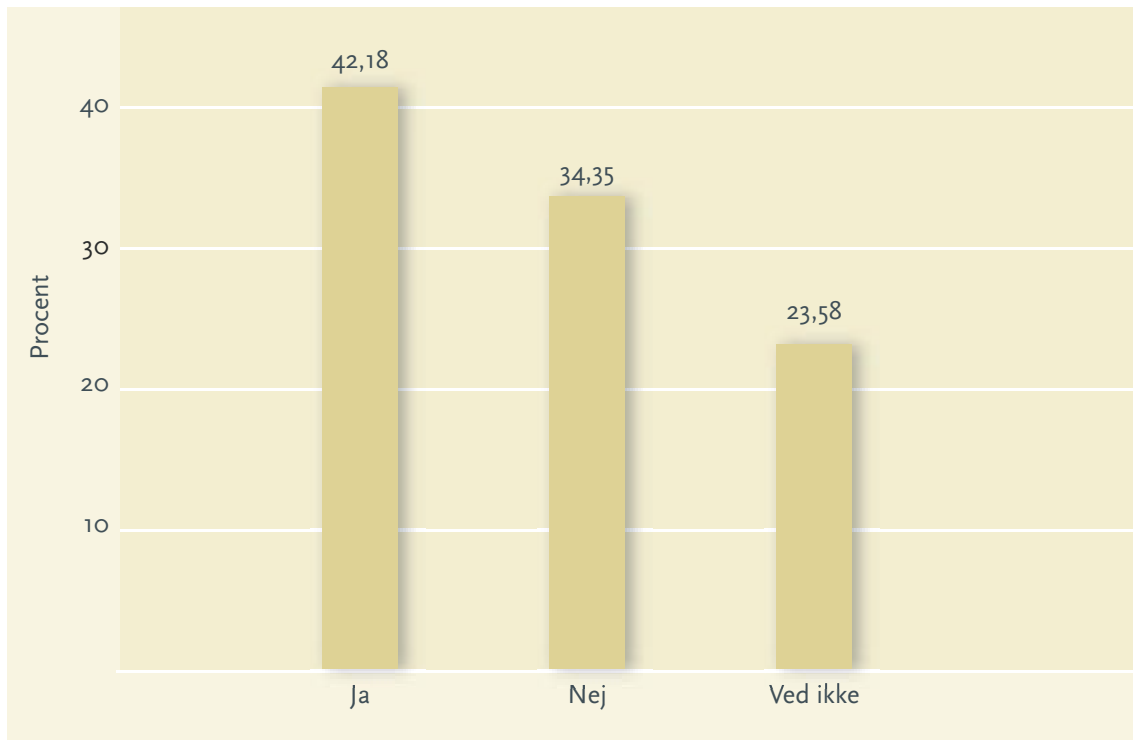
Tabel 5 Har du mobbet andre? (7. klasse)

¹ HBSC er en international undersøgelse om børns trivsel, Den danske del kan læses på www.hbsc.dk

² Dog skal det siges, at de to tal ikke er helt sammenlignelige, da man i HBSC undersøgelsens tal refererer til mobning mindst en gang om ugen, mens denne undersøgelses tal refererer til mindst et par gange om ugen

Tabel 6 Har du på noget tidspunkt i dit liv mobbet andre? (9. klasse)

Når man ser på, hvor ofte eleverne har mobbet andre, viser en tendens sig, som minder om den, vi så i forhold til dem, som blev mobbet. Der er en mindre kerne af elever, som mobber minimum et par gange om ugen – i 7. klasse 4,8%, i 9. klasse 8,2% af eleverne.

Der er stort set lige så mange i 9. klasse, som mobber et par gange om måneden, som der var i 7. klasse.

Tidligere så vi, at drenge og piger bliver mobbet lige meget, men mobber de også lige meget?

Tabel 7 I de sidste par måneder hvor ofte har du så mobbet andre?

	Jeg har ikke mobbet andre	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Dreng	47,7	7,1	6,0	12,9	26,3	100,0
Pige	64,0	0,3	2,7	5,4	27,7	100,0
Total	55,7	3,8	4,4	9,2	27,0	100,0

Tabel 7 viser, at der er klart flere drenge end piger, som har mobbet andre inden for de seneste to måneder. Det er 47,7% af drengene, som ikke har mobbet andre, mens tallet er 64,0% for pigerne. Der er 13,1% af drengene, som har mobbet andre mindst et par gange om ugen indenfor de seneste par måneder, mens det kun er 0,3% af pigerne, der har gjort det.

Drengene mobber altså mere end piger. Eller også er drengene blot mere bevidste om, hvornår de mobber andre.

Tabel 8 Tror du altid man ved, at man mobber andre?

	Procent
Ja	22,2
Nej	63,2
Ved ikke	13,6
Total	100,0

Som man kan se af ovenstående tabel, så mener næsten 2/3 af eleverne, at man ikke altid ved, hvornår man mobber. Pigerne kan altså godt mobbe lige så meget som drengene, uden at de selv er klar over det. Men vi kan dog konkludere, at der er langt flere drenge end piger, som er bevidst om, at de har mobbet andre inden for de seneste to måneder.

■ Mobning blandt drenge og piger

Eleverne er helt klar over, at der er forskel på den måde, som mobning foregår på blandt piger og drenge. Drenge er mere direkte og udadfarende end pigerne er.

En dreng siger: *"Vi er lidt vildere. Jeg tror, pigerne snakker i krogene og drengenes mobning er mere visuel."* Han suppleres af en anden dreng, der mener: *"Piger kan lide at holde en udenfor og hvisker med veninderne. Drengene råber til deres venner, så personen kan høre det."*

Det er altså mere synligt, når drenge er involveret i mobning. En pige tilføjer: *"Det er mere bevidst fra drengenes side. De vil have, at han skal høre det. Pigerne bærer mere nag."*

Der synes at være markante forskelle på drenge- og pigemobning. Mobning bliver brugt som en form for markering og spil om positioner eller måder at afprøve hinanden på i drengefællesskabet. Er man med, hvor meget er man med osv.

Mobning hos drengene er måske ikke så alvorligt ment. En dreng siger: *"Hos drengene kan personen hurtigere komme ind i gruppen igen, pigerne piner længere tid."*

■ **Ved man, om man mobber?**

Eleverne forklarer, at det ikke nødvendigvis er hensigten at mobbe, men at det er bevidst, at man eksempelvis vælger ikke at ville være sammen med en bestemt person. Social udelukkelse er altså ikke altid ment som mobning.

"Det er bevidst, at man ikke vil være sammen med dem, men det er ikke altid bevidst, at det skal være mobning." (pige, 9. kl.)

Grænsen mellem sjov drilleri og mobning er svær at skelne for eleverne, hvilket også kan være en af årsagerne til, at så mange har svaret, at de ikke ved, om de mobber eller ej.

"Jeg tror ikke, at man går efter at mobbe. Det starter for sjov og man synes selv, at det er sjovt. Den anden synes måske, at det er grov mobning. Om det er mobning kommer an på, om den anden synes det." (dreng, 9. kl.)

Der har ofte været fremsat teser om, at der er en sammenhæng mellem at blive mobbet og at mobbe andre - at det ofte er de samme personer, da den smerte man oplever ved at blive mobbet fører til, at man mobber andre. Tabel 9 viser denne sammenhæng for elever i 9. klasse.

Tabel 9 Sammenhængen mellem dem, der bliver mobbet og dem, der mobber

	Jeg har ikke mobbet andre	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	næsten aldrig	Total
Jeg er ikke blevet mobbet	65,2	3,9	3,7	7,7	19,6	100,0
Hver dag	40,0	40,0	10,0	0,0	10,0	100,0
Et par gange om ugen	59,3	0,0	11,1	11,1	18,5	100,0
Et par gange om måneden	33,3	0,0	14,3	14,3	38,1	100,0
Næsten aldrig	25,8	2,5	4,2	8,3	59,2	100,0
Total	56,5	3,9	4,5	8,1	27,1	100,0

Der er en signifikant sammenhæng mellem at blive mobbet og mobbe andre. Jo mere man selv bliver mobbet, des større er sandsynligheden for, at man mobber andre.

Det mest bemærkelsesværdige er her, at 40% af dem, som bliver mobbet hver dag også mobber andre hver dag³. At blive mobbet kan altså have stor betydning for, om man også selv mobber andre.

³ Det skal bemærkes, at gruppen af unge som bliver mobbet hver dag er noget mindre end de andre grupper. Det ændrer dog ikke ved, at det er et bemærkelsesværdigt tal

> SMS MOBNING – EN MYTE?

Man kan overordnet tale om fire forskellige typer af mobning: Den rent fysiske, hvor man fysisk bliver generet; den verbale, hvor man bliver kaldt øgenavne, udsat for generelle nedladende udtryk eller ens udseende bliver kommenteret; den sociale mobning, hvor man bliver holdt udenfor; og det man kan kalde den digitale mobning.

Nedenstående tabeller viser, at den verbale form for mobning er mest udbredt - både i 7. og 9. klasse. Når man tester for sammenhængen mellem de forskellige former for mobning, viser der sig at være en klar sammenhæng mellem de forskellige mobningstyper: Når man har været udsat for én type mobning, er der langt større sandsynlighed for, at man også bliver udsat for andre typer af mobning.

Tabel 10 Hvis du er blevet mobbet, hvilken karakter har mobningen så haft? (7. klasse)

Mobningens Karakter	Procent
Fysisk generet	29,8
Kommenteret på udseende	45,7
Blevet kaldt øgenavne	54,8
Blevet holdt udenfor	43,5
Generelt nedladende udtryk	35,5
Gennem SMS'er	12,5

(Man måtte sætte flere krydser)

Tabel 11 Hvis du er blevet mobbet, hvilken karakter har mobningen så haft? (9. klasse)

	Procent
Fysisk generet	25,5
Udseende kommenteret	56,2
Kaldt øgenavn	54,1
Holdt udenfor	39,8
Generelt nedlad. Udtryk	41,2
Gennem SMS'er	12,8
Gennem MMS'er	1,8
Opkald på Mobil	8,7
Gennem chat sider	9,1
Mail	2,6

(Man måtte sætte flere krydser)

I løbet af de sidste to år er mulighederne for digital mobning blevet større. Hvor det tidligere kun var aktuelt at tale om SMS-mobning, så er situationen helt anderledes i dag, fordi informationsteknologien er blevet udviklet og udbredt. Nu kan mobningen også ske via MMS'er, chatsider på Internettet, e-mails m.m. Derfor spurgte vi ikke til nær så mange former for digital mobning i 7. klasse som i 9. klasse. Men selvom mobiltelefonen er blevet mere avanceret, og flere ganske givet har fået en, så fremgår det af tabel 11, at mobning via SMS ikke er blevet mere udbredt. 12,8% af dem som er blevet i mobbet i 9. klasse, er blevet mobbet via SMS, tallet var i 7. klasse 12,5%.

Hvis man kigger på hvor mange af de elever, som har besvaret spørgeskemaet - ikke kun ud af dem, som er blevet mobbet - så svarer det til, at 7 ud af 100 personer i 9. klasse er blevet mobbet via SMS.

Derudover har 1,8% af dem, der har været udsat for mobning, oplevet mobning via MMS'er, 9,1% via chat sider og 2,6% via mail. Det er naturligvis alt for mange, men den digitale mobning har slet ikke det omfang, som man kunne have frygtet. De elektroniske medier har muligvis potentiale til at blive deciderede mobbemidler, men er det ikke endnu. Det er stadig den verbale og sociale form for mobning, som er dominerende.

FRA FOKUSGRUPEINTERVIEW

■ **Mobningens karakter**

Eleverne er i tvivl om, hvorvidt social udelukkelse fra fællesskaber er mobning. Eleverne er klar over, at der ofte er en eller to i en klasse, der ikke har så mange at tale med men påpeger dog, at alle har nogen at snakke med i deres klasse:

"Nogle er mere indelukkede end andre, men de har altid en at snakke med" (pige, 9.kl.).

Elektronisk mobning oplever eleverne primært som et drengefænomen. Igen lyder forklaringen, at det har med en direkte drengeskultur og en indirekte pigeskultur at gøre:

"Dreng mobber mere direkte, pigerne vil hellere sige det til en anden" (pige, 9. kl.).

"Ja, drengene vil have, at deres fjender skal vide det" (dreng, 9. kl.).

"Drengene ved, om man er venner med den person eller, om man ikke er. Pigerne ved ikke, om de er med" (dreng, 9. kl.).

"Jeg tror, at drengene (på Arto) sender løse trusler. Der ligger ikke noget i det" (dreng, 9. kl.). En anden dreng supplerer synspunktet med at sige: *"Jeg tror, at drengene gør det for at provokere hinanden og spille smarte"*

> **ER MOBNING BARE TOTALT I ORDEN?**

Vi har nu set på udviklingen i mobningen fra 7. klasse til 9. klasse. Men hvilket syn har eleverne i 9. klasse egentlig på mobning. Det har naturligvis være vanskeligt at besvare i en kvantitativ undersøgelse, men vi har stillet dem et par spørgsmål om det, og som vi skal se, er der stor forskel på piger og drenges syn på mobning.

Tabel 12 Mobning er en naturlig del af hverdagen på skolen

	Meget enig	Enig	Uenig	Meget uenig	Total
Dreng	12,2	27,0	45,6	15,1	100,0
Pige	4,5	20,4	49,5	25,5	100,0
Total	8,4	23,8	47,6	20,2	100,0

Som man kan se i tabel 12, er der 39,7% af drengene, som enten er meget enige eller enige i, at mobning er en naturlig del af hverdagen på skolen, mens der kun er 24,9% af pigerne. Overordnet set gælder det både for drenge og piger, at forholdsvis mange mener, at mobning er en naturlig del af hverdagen på skolen. Som tidligere nævnt har vi defineret mobning som en omgangsform, der ikke er naturlig. Alligevel er der altså mange, som mener, at det er en naturlig del af hverdagen, hvilket kan være med til at legitimere mobningen.

Tabel 13 Alle former for mobning er forkert

	Ja	Nej	Total
Dreng	76,6	23,4	100,0
Pige	89,3	10,7	100,0
Total	82,9	17,3	100,0

I alt er der 82,9%, som mener, at alle former for mobning er forkert. Det må altså betyde, at der er 17,1%, som mener, at nogle former for mobning er okay.

Det kan naturligvis være, at et direkte spørgsmål om, hvorvidt nogle former for mobning er OK, ville have resulteret i et andet svar. I en tidligere undersøgelse i Børne- og ungepanelet, viste det sig, at 4,5% mente at mobning var OK. Med ovenstående spørgemåde, har vi nuanceret spørgsmålet og dermed fået et noget andet svar.

Det må siges, at være bekymrende for mobningen i skolen, at næsten hver fjerde dreng tilsyneladende finder nogle former for mobning okay. Det samme gælder ca. hver tiende pige.

Vi kan altså se, at næsten 1/3 af alle elever i 9. klasser ser mobning som en naturlig del af hverdagen på skolen og at næsten hver femte elev finder nogle former for mobning okay. Samtidig er det væsentligt at pointere, at langt flere drenge end piger mener dette.

FRA FOKUSGRUPPEINTERVIEW

■ **Synet på mobning**

Eleverne i interviewet mener, at ingen former for mobning er ok:

"Det er forkert at nedbryde nogle psykisk, for det er for resten af livet" siger en pige, mens en anden pige siger, at *"det er et problem, at man accepterer, at mobning er der"*.

På den anden side mener eleverne, at det kan være svært altid at vide, om der er tale om mobning. Eksempelvis om det, der bliver sagt til hinanden er mobning. Måske er nogle former for mobning mere acceptable end andre:

"Det handler måske om hvem, der bliver mobbet. Nogle tænker måske, at mobning er fysisk, og det man siger ikke betyder noget" (dreng, 9. kl.)

Og det kan være svært at opdage, om der er tale om mobning:

"Man kan godt drille lidt, men så kan man kigge på ansigtet og se, hvordan det bliver modtaget" (pige, 9. kl.)

> OPSAMLING

Selve andelen af elever som er blevet mobbet indenfor de seneste to måneder, er ikke ændret fra 7. til 9. klasse. Der er ca. 9% i 9. klasse, som bliver mobbet mindst et par gange om måneden, mens det i 7. klasse var 10%.

Til gengæld er der nu lidt flere, som har prøvet at mobbet andre mindst et par gange om ugen: I 9. klasse 8,2%, i 7. klasse 4,8%. Desuden er der langt flere drenge end piger, som mobber andre. 2/3 af eleverne mener, at man ikke altid ved, hvornår man mobber andre.

Selve karakteren af mobning har ikke ændret sig synderligt. Det er stadig den verbale og sociale form for mobning, som er dominerende. Den digitale mobning har ikke det store omfang, som man kunne få indtryk af fra visse medier. 1,8% er blevet mobbet via MMS'er, 9,1% via chatsider og 2,6% via mail. 12,8% af dem, som er blevet i mobbet i 9. klasse, er blevet mobbet via SMS. Tallet var i 7. klasse 12,5%.

Næsten 1/3 af alle elever i 9. klasser ser mobning som en naturlig del af hverdagen på skolen, og næsten hver femte elev finder nogle former for mobning okay. Flere drenge end piger synes, at nogle former for mobning er acceptable.

Konflikter

Konflikter er en naturlig del af livet og alle mennesker oplever dem. Konflikter er også en naturlig del af skolelivet. Men hvordan opleves konflikterne af eleverne? Hvad ser eleverne som årsager til konflikterne?

I dette afsnit vil vi sætte fokus på konflikter i skolen og de unges syn herpå. Vi starter med fakta omkring konflikter i skolen:

- Hvem er man i konflikt med
- Hvorfor opstår konflikterne
- Hvor ofte er man involveret i konflikter
- Hvordan reagerer man på konflikterne
- Hvad er den bedste måde at løse konflikterne på

> ER MAN KUN I KONFLIKT MED DEN IRRITERENDE LÆRER?

Når 9. klasseelever er involverede i konflikter i skolen, hvem er det så primært, at de oplever konflikter med?

Tabel 14 Hvilke konflikter oplever du at være en del af i skolen?

	Procent
Konflikter mellem en klassekammerat og mig	50,2
Konflikter mellem flere klassekammerater og mig	27,3
Konflikter i forhold til, hvem der skal bestemme i klassen	24,0
Konflikter mellem piger og mig	36,1
Konflikter mellem drenge og mig	30,5
Konflikter mellem piger og drenge	47,1
Konflikter på tværs af klasser	50,4
Konflikter i forhold til yngre elever	30,0
Konflikter i relation til lærerne	49,2
Konflikter i forhold til regler på skolen	42,2

(Man måtte sætte flere krydser)

Af tabel 14 fremgår det, at der er fem topscorere, når det handler om, hvem man er i konflikter med:

- med en enkelt person fra klassen
- på tværs af klasser
- med lærerne
- mellem piger og drenge
- i forhold til regler på skolen

Eleverne i 9.klasse oplever at komme i konflikt med alle mulige personer - det begrænser sig ikke til klassekammerater. Der er for så vidt ikke nogen, som man ikke potentielt kan være i konflikt med, og det er ikke kun imellem personer, at konflikterne opstår. Mere end hver fjerde elev har været i konflikt med skolens regler. Der er her ingen kønsforskel, drenge og piger er lige meget involveret i de forskellige konflikter.

> ER DU SUR ELLER ER DU BARE FØDT SÅDAN – HVORFOR OPSTÅR KONFLIKTER?

Vi har i spørgeskemaet opstillet en række konflikt-årsager og bedt eleverne anføre, hvilke de mener, fører til deres konflikter. Som man kan se i tabel 15, er det primært misforståelser, dårligt humør og sladderrygter som opleves som konfliktfremkaldende.

Tabel 15 *Hvad ser du som årsager til de konflikter, som du er involveret i på skolen?*

	Procent
Kærester	23,9
Misforståelser	75,6
Udelukkelse fra fællesskabet	35,6
Vold	34,5
Øgenavne	42,0
Latterliggørelse	51,9
Trusler	31,9
Krænkelser	39,8
Sladderrygter	62,5
Tyveri	25,5
Uretfærdig opførsel af lærere	51,6
Jalousi	34,9
Problemer med forældre	27,2
Træthed	45,1
Lærere	44,2
Dårligt humør	63,3

(Man måtte sætte flere krydser)

Vi har også givet eleverne mulighed for selv at fortælle, hvilke konflikt-årsager de oplever.

Nogle af elevernes svar var:

- *når folk ikke kan forstå, at her er min grænse*
- *hvis f.eks. en part i klassen ikke laver lektier*
- *hvis læreren tager noget op*
- *forskellige meninger om samfundet*

Der er mange årsager til, at konflikter opstår og som regel er det jo ofte en kombination af forskellige ting. I et forberedende fokusgruppeinterview sagde en pige:

"Jeg er i konflikter hele tiden. For nylig var der en pige, som hele tiden vendte det hvide ud af øjnene, når jeg gik forbi hende. Det ville jeg ikke finde mig i. Så en dag så gik jeg hen sammen med en gruppe af venner til hende og sagde, at hvis hun ikke holdt, så ville vi smadre hende, og hun har da heller ikke gjort det siden".

> KONFLIKTER 24-7 ELLER BARE EN GANG IMELLEM

Nu har vi set, at der kan være mange årsager til, at man bliver involveret i konflikter, men hvor ofte er eleverne så egentlig i konflikt?

Tabel 16 Hvor ofte er du involveret i en konflikt i skolen?

	Jeg er ikke involveret i konflikter	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Dreng	13,6	12,4	16,0	25,1	32,9	100
Pige	12,2	4,4	10,0	22,2	51,3	100
Total	12,9	8,4	13,1	23,7	41,9	100

Af tabel 16 kan man se, at 87,1% er involveret i konflikter i skolen, over 20% er involveret i konflikter mindst et par gange om ugen og ca. 1/4 er involveret et par gange om måneden.

Der er ca. lige mange piger og drenge som mener, at de aldrig er involveret i konflikter, men når det gælder gruppen af elever som oplever at være i konflikter, så er der en markant kønsforskel - drengene er langt oftere involveret i forskellige konflikter. 28,4% af drengene er involveret i konflikter mindst et par gange om ugen, men det samme kun gælder 14,4% af pigerne.

FRA FOKUSGRUPPEINTERVIEW

■ Hvem er man i konflikt med?

Eleverne er primært i konflikt med hinanden, men nævner også forældre og lærere som konfliktparter. Konflikter med lærerne drejer sig ofte om:

"Uenigheder som, at vi brokker os for meget, eller de brokker sig for meget... eksempelvis at vi er lidt sløve." (Pige, 9. kl.).

Eleverne genkender billedet af, at det er drengene, der har de fleste konflikter. Som forklaring referer de igen til forskellen mellem pige- og drengesadfærd, hvor drengene er mere synlige og hørlige i deres måde at tale og nogle gange råbe på, koblet med drengenes mere fysiske måde at interagere på. Drengene kan virke mere konfronterende end piger.

> JEG SMADRER DIG...

Forskellige mennesker reagerer forskelligt på konflikter, og de påvirker os forskelligt. Nogle er konfliktsky, andre er konfliktsøgende. Hvordan reagerer teenagerne typisk på konflikter i skolen?

Tabel 17 Hvordan reagerer du typisk, når du er en del af en konflikt?

	Dreng	Pige	I alt
Jeg bliver aggressiv	43,3	33,0	38,3
Jeg bliver vred	50,8	65,5	58,0
Jeg bliver ked af det	17,9	36,7	27,2
Jeg forsøger at undvige konflikten ved at tale mig ud af det	35,3	45,0	40,0
Jeg går væk	23,4	26,7	25,0
Jeg siger ingenting	22,2	18,8	20,5
Jeg prøver at finde ud af hvad der er galt	64,0	76,6	70,2
Det ved jeg ikke	24,7	22,4	23,6

(Man måtte sætte flere krydser)

Der er tydelig forskel på, hvordan drenge og piger reagerer i en konfliktsituation. Flere drenge end piger bliver aggressive, mens flere piger end drenge bliver vrede. Der er også markant flere piger end drenge, som bliver kede af det og forsøger at undgå konflikten. Til gengæld er der også flere piger, som forsøger at finde ud af, hvorfor konflikten er opstået. Det er ca. lige mange drenge og piger, som går væk fra konflikten eller ikke siger noget, mens konflikten står på.

Udover at kønnet har betydning for, hvordan man reagerer i en konfliktsituation, kunne man også forestille sig, at forskellige sociale faktorer kan spille ind. Det viser sig dog svært at finde en sammenhæng mellem sociale faktorer og reaktionen i en konfliktsituation. Vi har testet for:

- etnisk baggrund
- familie baggrund
- oplevelsen af ensomhed
- social position i klassen

Der er ingen signifikant sammenhæng mellem reaktionen og ovennævnte faktorer. Det kan dog hænge sammen med, at det ofte er en kombination af forskellige faktorer og erfaringer i den enkeltes historie og den enkelte konflikt, som er med til at bestemme, hvordan man reagerer. Man kan sjældent forklare den enkeltes reaktionsmønster med en enkelt faktor.

> VOLD, SNAK OG KONFLIKTER

Hvordan løses en konflikt? I vores forberedende fokusgruppeinterview var meningene delte, og mange af eleverne havde aldrig rigtigt lært noget om, hvordan de skulle løse konflikter. En klasse havde dog været på et kursus om 'giraf-sprog', men det havde ikke rigtig lært dem noget, syntes de. Det er naturligvis også svært at lave klare regler for, hvordan man skal løse en konflikt, da ingen konflikter er ens. Men der kan udvikles retningslinjer for løsninger af konflikter.

Tabel 18 Er der retningslinjer for, hvad man skal gøre når der opstår en konflikt i skolen?

	Procent
Ja	15,9
Nej	36,9
Ved ikke	47,3
Total	100,0

Tabel 18 viser, at det er de færreste elever, som ved, at deres skole har retningslinjer for, hvad man skal gøre, når en konflikt opstår. Hvordan løser de så typisk konflikterne, når de opstår?

Tabel 19 Hvordan løses konflikterne i skolen oftest?

	Procent
Ved straf	27,1
Gennem snak/dialog	78,4
Ved trusler	11,9
Ved vold	14,4
Læreren stopper konflikten	53,1
Man stopper bare	40,4
Ved ikke	26,0

(Man måtte sætte flere krydser)

Som det fremgår af tabellen, er der et stort flertal, som løser konflikterne på en meget fornuftig måde. 78,4% af eleverne løser konflikter ved at tale med den anden part i konflikten. 53,1% af eleverne oplever, at det typisk er læreren, som stopper konflikten. Mange af eleverne (40,4%) oplever også, at konflikterne stopper af sig selv. Der er ingen speciel årsag til, at de stopper, det gør de bare.

Der er dog også en del af eleverne, som typisk får løst konflikterne på en uhensigtsmæssig måde. 14,4% af eleverne løser konflikter med vold, og 11,9% med trusler. Det er problematisk, at 1 ud af 7 elever benytter sig af vold, når en konflikt skal løses - det svarer til ca. 3 i hver klasse.

Nu er der jo ikke nødvendigvis overensstemmelse mellem måden, man faktisk løser konflikten på og måden man synes, man burde løse den på. Tabel 20 viser, hvordan eleverne synes, at man bedst løser konflikter.

Tabel 20 Hvordan synes du, at man bedst løser en konflikt?

	Procent
Ved snak/dialog	86,7
Ved trusler	7,9
Ved Vold	15,0
Ved at andre, som ikke er en del af konflikten, hjælper med at løse den	24,4

(Man måtte sætte flere krydser)

Hele 86,7% af eleverne mener, at konflikter bedst løses ved dialog. Tabel 19 viste, at kun 78,4% oplevede, at konflikterne rent faktisk blev løst ved dialog. 15% mener rent faktisk, at vold er den bedste måde at løse konflikterne på, hvilket stemmer godt overens med de 14,4%, som oplevede det som den faktisk anvendte metode.

Det er næppe overraskende, at der også her viser sig en markant forskel på piger og drenges tanker om konfliktløsning. 93,6% af pigerne mener, at dialog er den bedste måde at løse konflikter på, mens det kun er 79,7% af drengene. 25,4% af drengene mener, at vold er den bedste måde at løse konflikterne på – en holdning, som kun deles af 4,6% af pigerne.

Det må mane til eftertanke, at hver fjerde dreng mener, at vold er den bedste måde at løse en konflikt på.

■ Løsning af konflikter

Eleverne er ikke enige i spørgsmålet om, hvorvidt vold er en måde at løse konflikter på. Pigerne kan slet ikke identificere sig med det og udbryder impulsivt: "... er det en mand, som har sagt det?" En dreng mener, at "i få tilfælde kan det være den bedste løsning. Hvis der er to drenge, som har mange konflikter, så kommer man op at slås og så er det løst. Så kan de være venner efter slåskampen og så er det bare færdigt, så får man det overstået." En anden dreng mener, at "det er bedre ikke at snakke med hinanden. Man kan godt undgå hinanden". En tredje dreng mener: "Vold avler vold. Jeg tror ikke, man bliver rigtige venner efter en slåskamp." En fjerde dreng mener, at hverken snak eller slåskamp virker til at løse konflikter.

Men hvad er så den bedste måde at løse konflikter på?

"Først må man selv prøve at løse det. Så kunne man bruge en udefra som mellemmand."

(Dreng, 9. kl.)

Eleverne mener, at dialog er en mulig vej, men ikke altid. Det kommer an på konfliktens art og hvem, man er i konflikt med. Eleverne mener også, at mens man er sur og vred, er man ikke i stand til at høre efter, snakke og bruge fornuften. I stedet "lukker man ørerne" (dreng, 9. kl.). Det er heller ikke ligegyldigt, hvem der løser konflikten. Eleverne vil generelt gerne selv løse konflikterne, men er altså ikke enige om metoderne.

> HVAD SYNES DU SELV?

Mange har et ambivalent forhold til konflikter, fordi de både kan opleves som gode og dårlige og kan påvirke ens hverdag utroligt forskelligt.

Nedenstående tabel viser, at eleverne nærmest kan deles op i to forskellige grupper. Den ene gruppe oplever ikke, at konflikterne præger dem i særlig høj grad, den anden, noget mindre, gruppe oplever, at konflikterne påvirker dem i enten høj grad eller i nogen grad i deres dagligdag på skolen.

Tabel 21 Hvor meget præger konflikter dig i skolen?

I hvor høj grad oplever du at:	I høj grad	I nogen grad	I ikke så høj grad	Slet ikke
Konflikter i skolen påvirker din evne til at lære i timerne?	11,4	30,1	31,0	27,4
Konflikter i skolen påvirker dit sociale liv i skolen?	8,4	26,4	32,5	32,7
Konflikter i skolen påvirker din oplevelse af at gå i skole?	11,3	30,2	29,1	29,4
Konflikter i skolen påvirker din motivation for at gå i skole?	10,3	24,9	31,7	33,1

Det er ikke nødvendigvis sådan, at de som ikke er involveret i konflikter, er de samme som ikke påvirkes af konflikter. Selvom man ikke er involveret i konflikterne, så kan de godt påvirke ens dagligdag i skolen, som det fremgår af tabel 22.

Tabel 22 Påvirker konflikterne i skolen din evne til at lære i timerne?

	I høj grad	I nogen grad	I ikke så høj grad	Slet ikke	Total
Jeg er ikke involveret i konflikter	13,4	26,8	19,5	40,2	100,0
Hver dag	25,0	28,8	19,2	26,9	100,0
Et par gange om ugen	14,5	33,7	36,1	15,7	100,0
Et par gange om måneden	8,0	32,0	39,3	20,7	100,0
Næsten aldrig	9,1	28,7	30,9	31,3	100,0
Total	11,4	29,9	31,2	27,5	100,0

Over 40% af de elever, som ikke er involverede i konflikterne, mener, at konflikterne i nogen grad eller i høj grad påvirker deres evne til at lære i timerne. Samtidig kan man dog se, at der procentvis er langt flere elever blandt dem, som er involverede i konflikter hver dag, som oplever, at konflikterne påvirker deres evne til at lære i timerne.

Konflikter påvirker i høj grad livet i skolen, og de påvirker såvel de involverede som de ikke-involverede. Det handler altså i høj grad om, hvordan man vælger at håndtere de konflikter, som foregår i skolen.

Selvom konflikterne påvirker eleverne negativt på forskellige områder, betyder det ikke nødvendigvis, at de også generelt har et negativt syn på konflikter.

Tabel 23 Jeg lærer meget af selv at håndtere konflikterne i skolen

	Procent
Meget enig	20,8
Enig	57,6
Uenig	16,1
Meget uenig	5,5
Total	100,0

Næsten 80% af eleverne er enten meget enige eller enige i, at man lærer noget af selv at håndtere konflikter i skolen. Men som tidligere nævnt, har eleverne et lettere ambivalent forhold til konflikter i skolehverdagen.

Tabel 24 Konflikter er ødelæggende for det sociale miljø i skolen

	Procent
Meget enig	10,8
Enig	35,5
Uenig	40,1
Meget uenig	13,6
Total	100,0

Ovenstående tabel viser, at næsten halvdelen af eleverne er enige i, at konflikter er ødelæggende for klassens sociale miljø, så selvom et stort flertal mener, at man kan lære af konflikter, så oplever de også en negativ påvirkning.

Denne ambivalente holdning til konflikter kan delvis skyldes, at det kun er 40% af eleverne som mener, at der er blevet talt om konflikter i klassen. En anden årsag kan være den måde, lærerne håndterer konflikterne på.

Tabel 25 viser, at eleverne oplever det som meget vilkårligt, hvordan konflikterne i skolen håndteres. De fleste kan ikke sige noget generelt om, hvordan skolens lærere håndterer konflikterne: Over 50% mener, at det kommer an på, hvilken lærer der oplever konflikten, og næsten hver femte oplever, at lærernes konfliktløsning er tilfældig. Kun 8% af eleverne oplever, at lærerne tilbyder deres hjælp til at løse konflikterne og 8,5% mener, at lærerne ofte selv er en del af konflikterne.

Når vi har set, hvor meget konflikterne fylder i hverdagen, så må det siges at være temmelig problematisk, at konflikterne håndteres så vilkårligt.

Tabel 25 *Hvordan oplever du, at konflikterne håndteres af lærerne i skolen?*

	Procent
Det afhænger af hvilke lærere, som oplever konflikten	51,1
Det er meget tilfældigt, hvordan lærerne håndterer konflikten	18,5
Lærerne er ofte selv en del af konflikterne	8,0
Lærerne tilbyder hjælp til at løse konflikter gennem mægling, dialog eller andre ting	8,5
Ved ikke	13,9
Total	100,0

■ Oplevelsen af og synet på konflikter

"Nogle har det godt med konflikter og andre har det dårligt. Det handler om, hvordan man løser konflikter. Hvis man bliver lyttet til, eller hvis man bliver overtrolet af nogle, som bare råber." (pige, 9. kl.).

En dreng supplerer: *"Det værste ved en konflikt er at ignorere den. Så hænger den i luften og måske bliver det senere til mobning. Konflikter kan være sunde, men gentagne konflikter kan godt føre til mobning. Det er vigtigt, at alle parter forstår, at det er en konflikt, og man får talt ud om det."*

Eleverne nævner her også tonen og sproget, der har indflydelse på konflikters udvikling. Et dårligt sprog og en negativ tone medfører en negativ reaktion og mere af det dårlige sprog. Her peger en dreng på, at *"det kan hjælpe, at der er nogle udefra, der påpeger at det er en konflikt. Det er bedst, hvis det er andre elever, som siger noget. Hvis det er læreren, gider man ikke høre efter, for de tror, at de ved så meget..."*

Eleverne mener, at det ville være godt, hvis alle i skolen havde en mere positiv holdning til skolen, miljøet og hinanden – velvidende, at det ikke forhindrer konflikter, og at det er udtryk for et ønske.

Eleverne havde også mulighed for med egne ord at skrive, hvordan de oplever lærernes konfliktløsning:

- lærerne er ikke så gode til det
- de fleste prøver at hjælpe, men det går bare aldrig så godt
- der er ingen lærere, der tager vores konflikter alvorlige... Det er dårligt
- det er godt lærerne vil hjælpe, men oftest blander de sig alt for meget i private ting
- normalt er de ret ligeglade med konflikter hos eleverne
- nogle lærere, mest i de små klasser, er gode til at klare problemer, mens andre slet ikke kan finde ud af det

Eleverne mener altså ikke, at lærerne er specielt gode til at håndtere konflikter i klassen.

■ Utilfredshed med lærernes løsning af konflikter

Eleverne forklarer, at lærerne ikke kan håndtere mobning og konflikter på en konstruktiv måde: *"Det bliver tit værre, når lærerne blander sig. Den, som mobber, bliver bare mere sur... hvis jeg bliver mobbet af tre, og til sidst siger det til læreren, så tager læreren os alle ind og siger OK, nu skal I snakke sammen. Men man kan ikke banke fornuft ind i dem, som mobber".* (Dreng, 9. kl.)

I stedet mener eleverne, at lærerne skal tale enkeltvis med de involverede i mobning. En pige mener, at når det gælder konflikter, så er problemet med lærerne *"at enten vil de have, at man skal løse det selv eller også så løser de det. Det skal være begge dele. Lærerne holder ofte med den ene og så bliver det ikke retfærdigt."*

Utilfredsheden med lærerne går altså på, at lærerne ofte ikke ved, hvad konflikterne går ud på og dermed heller ikke kan være dem, der løser konflikterne for eleverne. På den anden side, vil eleverne gerne have, at lærerne kan bruges i situationer, hvor de ikke selv kan håndtere konflikten. Tendensen er dog, at eleverne lægger vægt på selv at kunne løse konflikterne med hinanden, fordi *"vi ved jo bedst, hvad der sker. Vi kender hinanden og ved, hvordan man har det i vores alder"*.

Det skal bemærkes, at eleverne i flere situationer sammenblander konflikter og mobning, hvor mobning synes at blive brugt om situationer, der mere ligner konflikter

> OPSAMLING

Konflikter opleves af et flertal af eleverne som en naturlig del af hverdagen. På trods af dette er det kun 1/3 af eleverne, som har kendskab til, om deres skole har retningslinjer for konfliktløsning. Over 80% af eleverne mener, at dialog og samtale er den bedste måde at løse konflikter på, men ca. 15% mener, at det er vold.

Der er mange forskellige årsager til at konflikter opstår, men eleverne oplever, at den primære er misforståelser. Konflikter påvirker elevernes hverdag – uanset om de selv er en del af dem eller ej. Så konflikterne er med til at påvirke oplevelsen af at gå i skole, typisk i en negativ retning.

Synet på konflikter er dog flertydigt. På den ene side mener et flertal, at man lærer noget af at håndtere konflikterne og på den anden side mener næsten halvdelen, at konflikter er ødelæggende for det sociale miljø i klassen.

Generelt synes eleverne ikke, at lærerne klarer løsningen af konflikterne specielt godt.

Det sociale miljø

Dette afsnit fokuserer på det sociale miljø, som udgør den arena, hvori mobningen og konflikterne udspiller sig.

Først vil vi undersøge omgangsformen i klassen og hvordan den har indflydelse på mobning og konflikter. Derefter vil vi kigge på andre faktorer, som er med til at tegne det sociale miljø, nemlig om man generelt accepterer hinanden, om man hjælper hinanden og sammenholdet i klassen.

> HVAD SNAKKER DU OM...?

Som det fremgår af nedenstående tabel, er der 63,9% af 9. klasseeleverne, som enten er meget enige eller enige i, at der i deres klasse er en rar omgangstone. Når man sammenligner de forskellige skoler med hinanden, viser der sig selvfølgelig nogle forskelle - der er forskel på hvor mange procent af eleverne, som har oplevet mobning. Men alle klasser har elever, som oplever mobning i skolen. Derfor er det et problem, som går på tværs af klasserne. Det samme gælder for omgangstonen. Man kan i de forskellige klasser både finde elever, der er enig i, at der er en rar omgangstone, og elever som ikke mener det.

Tabel 26 Der er en rar omgangstone i klassen

	Procent
Meget enig	12,4
Enig	51,5
Uenig	25,6
Meget uenig	10,6
Total	100,0

Vi har også har spurgt eleverne, om de taler grimt til hinanden i klassen og svaret fremgår af tabel 27.

Tabel 27 Vi taler grimt til hinanden i klassen

	Procent
Meget enig	15,8
Enig	30,8
Uenig	40,6
Meget uenig	12,8
Total	100,0

46,6 % er enten meget enige eller enige i, at der bliver talt grimt i klassen. Det er et fald i forhold til i 7. klasse, hvor 58 % oplevede, at der blev talt grimt eleverne imellem.

Det kan virke mærkeligt, at over 60% mener, der er en rar omgangstone i klassen, samtidig med at næsten halvdelen mener, de taler grimt til hinanden.

En forklaring kan være, at det er blevet så naturligt med grimt sprog i skolen, at det ikke har nogen indflydelse på, hvordan den enkelte elev oplever omgangstone i klassen. I medierne er der for tiden netop en debat om det ændrede sprog i skolen, som flere kommentatorer mener er blevet mere barskt.

Det næste spørgsmål er naturligvis, hvordan atmosfæren og omgangstone i klassen påvirker i forhold til mobning. Det er dog vanskeligt at svare på, idet oplevelsen af det sociale miljø er meget subjektiv og naturligvis hænger sammen med ens sociale position i klassen. Det vil for eksempel være omsonst at opstille en hypotese, som siger, at jo "rarere" man oplever omgangstone, jo mindre mobning og konflikt vil der være – netop fordi oplevelsen af mobning vil have betydning for, hvordan man oplever omgangstone i klassen. Man kan sige, at de to variable interagerer med hinanden – de virker sammen. Det viser sig da også, at der er en stærk sammenhæng mellem oplevelsen af omgangsform og mobning.

Om sammenhængen mellem mobning og oplevelsen af klassens omgangsform kan man sige, at jo bedre eleverne oplever det sociale miljø, des mindre sandsynlighed er der for, at de oplever at blive mobbet.

FRA FOKUSGRUPPEINTERVIEW

■ **Atmosfæren i klassen og mobning**

Eleverne mener, at de taler pænere til hinanden i 9. klasse end i de mindre klasser. Sproget er blevet bedre for dem, men måske værre for de små:

"Vi mener det ikke, hvis vi siger noget grimt til hinanden" (pige, 9. kl.)

"I de mindre klasser er det ikke for sjov, når man siger noget grimt til hinanden" (dreng, 9. kl.).

Der er dog enighed om, at omgangstone har en betydning for mobning, både for den, der bliver mobbet og for fællesskabet:

"Omgangstone har betydning for mobning. Hvis man går efter en person, går det ud over den, og måske går det i det hele taget ud over fællesskabet" (pige, 9. kl.)

> DE KAN LIDE MIG, SOM JEG ER...

Et andet område som har betydning for det sociale miljø er, hvordan man oplever håndteringen af folks forskelligheder. Mange bliver mobbet, fordi de skiller sig ud fra flertallet. I vores undersøgelse om mobning i 7. klasse viste det sig at være den primære grund til, at man mobbede andre.

Tabel 28 I vores klasse accepterer man, at man er forskellige

	Procent
Meget enig	25,7
Enig	53,0
Uenig	14,5
Meget uenig	6,8
Total	100,0

Tabel 28 viser, hvordan eleverne oplever accepten af forskellighed. 78,7% af eleverne er enten meget enige eller enige i at forskellighed accepteres.

Nedenstående tabel viser, hvordan oplevelsen af tolerance i klassen hænger sammen med, om man selv bliver mobbet. Det viser sig, at oplevelsen af det sociale miljø i klassen i høj grad hænger sammen med hvordan ens sociale position er. Det er kun 40% af dem, som bliver mobbet hver dag, som er enige eller meget enige i, at man accepterer forskellighed i klassen – knap halvdelen af det totale gennemsnit på 78,5%.

Tabel 29 I vores klasse accepterer man, at vi er forskellige

I de sidste par måneder hvor ofte er du blevet mobbet?	Meget enig	Enig	Uenig	Meget uenig	Total
Jeg er ikke blevet mobbet	27,9	53,5	13,5	5,1	100,0
Hver dag	10,0	30,0	10,0	50,0	100,0
Et par gange om ugen	19,2	46,2	15,4	19,2	100,0
Et par gange om måneden	23,8	42,9	23,8	9,5	100,0
Næsten Aldrig	22,7	52,1	17,6	7,6	100,0
Total	26,2	52,3	14,6	6,9	100,0

Man kunne også forestille sig, at kønnet havde indflydelse på, hvordan man opfattede tolerancen. Der viser sig dog ikke at være nogen sammenhæng.

Til gengæld kan vi konstatere en anden sammenhæng: Jo mere man er sammen med sine venner, des mere tilbøjelig er man til at være meget enig i, at forskelle bliver accepteret, og at folk i klassen kan lide én, som man er. Det kan hænge sammen med, at jo mere man er vant til at være omgivet af venner, des mere er man bekræftet i at folk kan lide én, som man er. Det kan derudover meget vel være sådan, at det at være meget sammen med venner indikerer en høj social status som gør, at man ikke selv udsættes for nogen form for intolerance – i modsætning til dem, som ikke har en tilsvarende social position.

Tabel 30 I vores klasse accepterer man, at vi er forskellige

Hvor ofte er du involveret i en konflikt i skolen?	Meget enig	Enig	Uenig	Meget uenig	Total
Jeg er ikke involveret i konflikter	35,7	51,2	10,7	2,4	100,0
Hver dag	23,6	27,3	10,9	38,2	100,0
Et par gange om ugen	18,8	55,3	20,0	5,9	100,0
Et par gange om måneden	20,8	56,5	20,1	2,6	100,0
Næsten Aldrig	28,5	54,8	12,6	4,1	100,0
Total	25,9	52,5	15,0	6,6	100,0

Samme tendens til en sammenhæng mellem oplevelsen af mobning og oplevelsen af klassens accept af forskellighed, som den fremgår af tabel 29, gør sig også gældende i forholdet mellem oplevelsen af konflikter og oplevelsen af accepten.

Tabel 30 viser, at jo oftere man er involveret i konflikter, des større sandsynlighed er der for, at man synes, at forskellighed ikke bliver accepteret i klassen. Det er ikke specielt overraskende, da vi også tidligere har set, at eleverne mener, konflikter spiller ind på det sociale miljø.

Man kan altså sige, at mobning og konflikter har betydning for, hvordan man opfatter det sociale miljø i en klasse. Naturligvis er der også andre faktorer som spiller ind på dette forhold. Men man kunne forestille sig, at et socialt miljø hvor man i højere grad accepterede forskellighed og ikke havde specielle normer for, hvornår en person var god nok, ville medføre mindre mobning og mindre konfliktfyldte miljøer.

> HJÆLPER MAN HINANDEN I KLASSEN

Som det fremgår af tabellen nedenfor, mener langt de fleste af eleverne, at de i deres klasse hjælper hinanden. Det kunne tyde på, at de fleste oplever et godt sammenhold.

Tabel 31 Vi hjælper hinanden i klassen

	Procent
Meget enig	20,5
Enig	59,3
Uenig	14,3
Meget uenig	5,9
Total	100,0

Men som det også var tilfældet tidligere, afhænger oplevelsen meget af den enkelte. Der viser sig igen en stærk sammenhæng mellem mobning og oplevelsen af hjælpsomhed, og den samme sammenhæng viser sig også i forhold til konflikter.

Hvis man er blevet eller bliver mobbet, oplever man ikke, at man hjælper hinanden i klassen, og det er ligegyldigt, om der er meget eller lidt mobning. Mobningen har altså også indflydelse på om man oplever, at folk tager ansvar for hinanden.

Tabel 32 viser, at 89,2% af dem, som ikke er involverede i konflikter, enten er enige eller meget enige i, at man hjælper hinanden i klassen. For dem, som er involveret i konflikter hver dag, er tallet 55,6%.

Tabel 32 Vi hjælper hinanden i klassen

Hvor ofte er du involveret i en konflikt i skolen?	Meget enig	Enig	Uenig	Meget uenig	Total
Jeg er ikke involveret i konflikter	20,2	69,0	9,5	1,2	100,0
Hver dag	27,8	27,8	20,4	24,1	100,0
Et par gange om ugen	22,4	54,1	17,6	5,9	100,0
Et par gange om måneden	13,0	65,6	16,2	5,2	100,0
Næsten Aldrig	22,8	61,8	12,5	2,9	100,0
Total	20,5	59,8	14,3	5,4	100,0

Når man kigger på de enkelte skoler hver for sig, viser det sig, at man i hver klasse både kan finde nogle som mener, at man hjælper hinanden i klassen og nogle som mener, at man ikke gør det.

Den enkeltes oplevelser i skolen har altså stor betydning for, hvordan man oplever det sociale miljø i klassen.

> MILJØET DERHJEMME

Vi vil kort kigge på, hvordan miljøet derhjemme er med til at påvirke elevernes adfærd i skolen.

Tabel 33 Hvor ofte er du involveret i konflikter?

Har du oplevet, at dine forældre har talt nedladende om andre mennesker?	Jeg er ikke involveret i konflikter	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Ja ofte	19,8	26,4	17,6	14,3	22,0	100,0
En gang i mellem	10,9	7,3	19,1	24,1	38,6	100,0
Sjældent	10,6	4,5	7,6	26,8	50,5	100,0
Aldrig	11,5	4,2	9,4	29,2	45,8	100,0
Ved ikke	24,4	2,4	7,3	7,3	58,5	100,0
Total	13,0	8,4	13,2	23,2	42,3	100,0

Tabel 34 I de sidste par måneder hvor ofte har du mobbet andre?

Har du oplevet at dine forældre har talt nedladende om andre mennesker?	Jeg har ikke mobbet andre	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Ja ofte	31,9	18,7	4,4	22,0	23,1	100,0
En gang i mellem	50,7	1,4	6,3	8,6	33,0	100,0
Sjældent	67,5	0,5	4,5	3,5	24,0	100,0
Aldrig	67,0	1,0	0,0	10,3	21,6	100,0
Ved ikke	51,2	2,3	2,3	9,3	34,9	100,0
Total	55,7	3,5	4,3	9,2	27,3	100,0

Vi vil ikke bruge lang tid på at kommentere ovenstående tabeller, da det naturligvis ikke kun er forældrenes sprog og holdning til andre mennesker, der præger børnene. Vi vil blot konstatere, at man kan spore en tydelig sammenhæng mellem hvordan, forældrene taler derhjemme og børnenes mobning og konflikt-deltagelse.

Jo oftere forældrene taler nedladende om andre personer, des oftere ser det også ud til, at deres børn enten mobber andre eller er involveret i konflikter. Forældrene bærer altså et stort ansvar.

> OPSAMLING

Overordnet kan man sige, at mange af eleverne oplever det sociale miljø i 9. klasse som grundlæggende godt. Det store flertal oplever et miljø med en rar omgangstone. De oplever, at man accepterer og respekterer hinandens forskelligheder, og at folk kan lide én, som man er. Samtidig er den generelle oplevelse, at man hjælper hinanden og har et godt sammenhold i klassen.

Dog er der et rimelig stort mindretal af elever, som oplever det modsatte. De oplever, at der bliver talt grimt, at man ikke accepterer forskelligheder, og at man ikke hjælper hinanden. De oplever grundlæggende et ret dårligt socialt miljø. Denne negative oplevelse af det sociale miljø hænger sammen med, at man bliver mobbet og/eller ofte er involveret i konflikter.

Man kunne forsigtigt antyde, at når de som oplever mobning beskriver miljøet, så fremstår det som et miljø, der er stimulerende for mobning. Et miljø, der er præget af en rar atmosfære og accept af forskelligheder, er med til at neddæmpe mobningen og konflikterne. Der er naturligvis mange forskellige faktorer, der spiller ind på mobning og konflikter, men der er ingen tvivl om, at det sociale miljø i skolen spiller en rolle i forhold til mobning.

Sammenhængen mellem mobning og konflikter

I dette afsnit vil vi se på sammenhængen mellem konflikter og mobning. Vi vil undersøge, om de elever, som enten bliver mobbet eller mobber andre er de samme, som også er involverede i konflikter.

Lad os først se på sammenhængen mellem at blive mobbet og involvering i konflikter.

Tabel 35 Sammenhæng mellem at blive mobbet og konflikt

I de sidste par måneder hvor ofte er du blevet mobbet?	Jeg er ikke involveret i konflikter	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Ikke blevet mobbet	12,7	9,7	11,8	21,9	44,0	100,0
Hver dag	20,0	40,0	10,0	10,0	20,0	100,0
Et par gange om ugen	13,6	9,1	18,2	31,8	27,3	100,0
Et par gange om måneden	14,3	0,0	14,3	38,1	33,3	100,0
Næsten aldrig	13,9	3,5	18,3	20,9	43,5	100,0
Total	13,1	8,7	13,2	22,4	42,6	100,0

Af tabel 35 fremgår det, at der ikke er en markant og klar sammenhæng mellem, hvor ofte man bliver mobbet og hvor ofte, man er involveret i konflikter. Men der er dog et par ting, som er værd at lægge mærke til. I gruppen af elever, som bliver mobbet hver dag, findes også den største andel af dem, som er involveret i konflikter hver dag. 40% af dem som bliver mobbet hver dag, er også involveret i en konflikt hver dag.

Det er "kun" 1,5% af eleverne i 9. klasse, som bliver mobbet hver dag, men et stort mindretal indenfor den gruppe lever et særdeles presset liv i skolen med mobning og konflikter hver dag.

Tabel 36 Sammenhæng mellem at mobbe andre og konflikt

I de sidste par måneder hvor ofte har du mobbet andre	Jeg er ikke involveret i konflikter	Hver dag	Et par gange om ugen	Et par gange om måneden	Næsten aldrig	Total
Har ikke mobbet andre	16,2	5,3	11,7	19,8	47,1	100,0
Hver dag	21,7	60,9	8,7	4,3	4,3	100,0
Et par gange om ugen	3,6	10,7	14,3	35,7	35,7	100,0
Et par gange om måneden	13,6	11,9	18,6	40,7	15,3	100,0
Næsten aldrig	6,8	6,8	14,7	27,1	44,6	100,0
Total	13,0	8,5	13,2	23,8	41,5	100,0

Tabel 36 viser i forhold til den forrige tabel en noget tydeligere sammenhæng. Der er en generel tendens til, at jo oftere man mobber andre, jo større sandsynlighed er der også for, at man er involveret i en konflikt hver dag.

60,9% af dem som mobber hver dag, er også involveret i konflikter hver dag, mens tallet kun er 5,3% for den gruppe elever, som ikke har mobbet andre inden for de seneste par måneder.

Det er dog tankevækkende, at selvom man i gruppen af elever som mobber andre hver dag, finder den største andel af elever, som er involveret i konflikter hver dag, så er det også i denne gruppe, at man finder den største andel, som slet ikke er involveret i konflikter i skolen.

> OPSAMLING

Man kan se en vis sammenhæng mellem mobning og konflikt. Der er ikke nogen entydig sammenhæng mellem at blive mobbet ofte og at være hyppigt involveret i konflikter. Der er en noget tydeligere sammenhæng mellem at mobbe ofte og at være involveret i konflikter ofte. Det ser ud til at jo hyppigere man mobber, des hyppigere vil man også være involveret i en konflikt.

Mobning og konflikter 2006

– En undersøgelse i 9. klasse

Undersøgelsen er foretaget i et samarbejde mellem:

Børnerådet

Vesterbrogade 35A
1620 København V
Tlf.: 3378 3300
Fax: 3378 3301
Mail: brd@brd.dk
www.brd.dk

Dansk Center for Undervisningsmiljø

Postboks 2077, Blommevej 40
8900 Randers
Tlf.: 722 654 00
Fax: 722 654 01
Mail: dcum@dcum.dk
www.dcum.dk

Undersøgelsens styregruppe:

Ole Juhl, Dansk Center for
Undervisningsmiljø
Karin M. Villumsen, Dansk Center
for Undervisningsmiljø
Thomas Willer, Børnerådets sekretariat
Søren Gade Hansen, Børnerådets
sekretariat

Dataindsamling og analyse:

Thomas Willer

Kvalitativ interview:

Karin M. Villumsen

Tekst:

Karin M. Villumsen og Thomas Willer

Udgiver:

Børnerådet og Dansk Center for
Undervisningsmiljø

Grafik og layout:

Jørn Rasmussen, www.grafiskdesign.nu

Tryk: prinofdjurs, www.prinofdjurs.dk

ISBN: 87-90946-34-0

Ugivet marts 2006

Oplag: 2500

Rapporten kan hentes på:

www.brd.dk og www.dcum.dk

Kan rekvireres hos Dansk Center for
Undervisningsmiljø eller Børnerådet.

Copyright:

Børnerådet og Dansk Center for
Undervisningsmiljø.
Må kopieres med kildeangivelse.

Børnerådet har etableret et Børne- &
Ungepanel, som besvarer rådets
spørgeskemaer via Internettet. Her er
tale om en nyskabelse til fremme af en
direkte og tidssvarende kommunika-
tionsform mellem Børnerådet og børn og
unge. Panelet består af 57 klasser med
1.031 elever på 9. klassetrin.

Børnerådet

Vesterbrogade 35 A
1620 København V

dcum.

Dansk Center for Undervisningsmiljø • Danish Centre of Educational Environment
www.dcum.dk • dcum@dcum.dk • tlf. +45 722 654 00 • fax +45 722 654 01
Postboks 2077 • Blommevej 40 • DK - 8900 Randers